



560/A 5848
~~Gesti~~

maa-
rahwa

kalender

1890

Tallinnas.

— Wäljaandja juurest ja kõige raamatu kauplustest saada. —

Cesti maa-rahwa
K a l e n d e r

ehf

Täht-Raamat

1890

aasta peale pärast meie

Issanda Jeesuse Kristuse
sündimist.

Sel aastal on 365 päewa.

Tallinnas,

trükitud Lindfors'i pärijate kirjade ja suluga.



Märkide seletus.

38238

- Noor-kun. ● Täis-kun.
) Esimene weerand. C Wiimne weerand.
 e. l. enne lõunat. — p. l. pärast lõunat.
 P. Püha. — p. pärast ehk pääw.

Aasta muutmised.

- Kewade hakkab 8. Paastu-kun pääwal kellu 5 p. l. Siis on pääw ja õö ühe pikkused.
 Suwi hakkab 9. Jaani-kun pääwal kellu 2 p. l. Siis on meil kõige pikkem pääw.
 Sügise hakkab 11. Mikli-kun pääwal kellu 4 e. lõunat. Siis on jälle pääw ja õö ühe pikkused.
 Talwe hakkab 9. Jõulu-kun pääwal kellu 11 p. lõunat. Siis on meil kõige lühem pääw.

Vääwa- ja kuu-warjutamised.

Sell aastal on 2 pääwa- ja 1 kuu-warjutamine millest meil aga 1 pääwa-warjutamine 5-mal Jaani-kun p. lõuna aeal jäult näha on.

Aastaid arwatakse tänawu:

	Aastat
Maailma loomisest	5839
Jeesuse Kristuse sündimisest	1890
Tartu linna ülesehitamisest	860
Distriksi Riimaale tulemisest	699
Tallinna ülesehitamisest	671
Pärnu linna alustamisest	635
Raamatude trükkimise hakatusest	450
Luteruse õiguse üleswõtmisest	373
Lindworsi trükkimaja asutamisest	257
Wanast karkust	233
Wäe Brandenburgi minemisest	212
Loompää ärapälemisest	206
Suurest näljast Riia- ja Tallinna maal	195
Peeterburgi linna ülesehitamisest	187
Teisest karkust	180
Eestimaa Wene-riigi walitsuse alla saamisest	180
Tartu suure kooli asutamisest	88
Uute rõugete panemisest	87
Prantslaste Moskwas olemisest	78
Eesti-maa priiuse kuulutusest	73
Riia-maa priiuse kuulutusest	71
Sumalateenistusest uue kiriku-seädu järel	56
Meie Keisri Herra Aleksandri III. sündim	44
Krimmi sõda hakatusest	36
Wiimsest hinge kirjutusest	32
Wene-maa priiuse kuulutusest	29
Meie Keisri Herra Aleksandri III. walitsuse hak. .	9
Meie Keisri Herra Aleksandri III. kroonimisest ..	7

Nääri pääw. — Kristuse ümberlõikamisest. Luuk. 2, 21.

1 Esmasp.	Nääri pääw	Mita Jumal!
2 Teisip.	Nabel, Set	 8, 11' e. l.
3 Restnäd.	Genot	Selged
4 Neljap.	Metuufala	
5 Reede	Siimeon	
6 Laupääw	3 Kuninga p.	ja

1. p. p. 3 R. p. — Jeesus 12 aastat wana. Luuk. 2, 41—52.

7 Pühap.	Juljaanus	külmad
8 Esmasp.	Erart	
9 Teisip.	Peatus	 1, 28' e. l.
10 Restnäd.	Paawli pw.	ilmad.
11 Neljap.	Chwraim	
12 Reede	Rein	
13 Laupääw	Hilaarius	Lumesadu.

2. p. p. 3 R. p. — Pulmad Kana linnas. Joan 2, 1—11.

14 Pühap.	Robert	
15 Esmasp.	Tiidrik	 9, 56' p. l.
16 Teisip.	Kiispert	

17 Restnäd.	Tõnise p.	Tuisused
18 Neljap.	Aksel	
19 Reede	Saara	ilmad.
20 Laupääw	Waab. Seb.	

3. p. v. 3 R. p. — Pealikust Kapernaumi l. Matt. 8, 1—13

21 Pühap.	Neetu	Range külm
22 Esmasp.	Madleena	ja
23 Teisip.	Lotta	 2, 52' e. l.
24 Restnäd.	Timoteus	
25 Neljap.	Paawli ümb.	
26 Reede	Polikarpus	lumesadu.
27 Laupääw	Krisostomus	

9. p. e. Kr. ül. p. — Wiina mäest. Matt. 20, 1—16.

28 Pühap.	Kaarel	
29 Esmasp.	Saamuel	Külm ilm.
30 Teisip.	Nadelgunde	
31 Restnäd.	Ann	 8, 30' p. l.

1. f. p. tõuseb p. f.	8,50 nt.,	weereb alla f.	3,29 m.
11.	8,33	"	3,52
21.	8,11	"	4,18

1 Neljap.	Pirita	Külm annab
2 Reede	Küünla pm.	
3 Laupääv	Hanna	

8. P. e. Kr. ül. P. — Külvi mehest. Luuk 8, 4—15.

4 Pühap.	Veroonika	järele.
5 Esmasp.	Agaate	
6 Teisip.	Toora	
7 Kesknäd.	Rihkard	 12, 7' p. l.
8 Neljap.	Saalomon	
9 Reede	Polli	
10 Laupääv	Kolastika	Eumesadused

Paastu Püha. — Pime tee ääres. Luuk. 18, 31—43.

11 Pühap.	Cedu	ilmad.
12 Esmasp.	Gilaalia	
13 Teisip.	Wastla pm.	
14 Kesknäd.	Tuhka = pm.	 3, 45' p. l.
15 Neljap.	Wauстина	

16 Reede	Juula	Külm ilm.
17 Laupääv	Konstantia	

1. P. Paastus. — Kristust kinsatakse. Matt. 4, 1—11.

18 Pühap.	Konfordia	Tuisused
19 Esmasp.	Siim. Apost.	
20 Teisip.	Eigarius	
21 Kesknäd.	Palwe pööw	 8, 26' p. l.
22 Neljap.	Kwatember	
23 Reede	Peetri pm.	
24 Laupääv	Miina	ilmad.
	Madise p.	

2. P. Paastus. — Kananea naesest. Matt. 15, 21—28.

25 Pühap.	Wiktör	Eumesadu.
26 Esmasp.	Nestor	
27 Teisip.	Leander	
28 Kesknäd.	Justus	

1. f. p. tõuseb p. f. 7,46 m.,	weereb alla f. 4,46 m.
11. " 7,19	5,11
21. " 6,49	5,34

1 Neljap.	Albinus	 5, 44' e. l.
2 Reede	Medea	
3 Laupääv	Kunigunde	

3. P. Paast. — Kristus ajab kuratid wälja. Luk. 11, 14—28.

4 Pühap.	Adrian	Wilu
5 Esmasp.	Angelus	ja
6 Teisip.	Gottwried	
7 Restnäd.	Perpetua	 10, 40' p. l.
8 Neljap.	Pööri pääw.	
9 Reede	Prudentius	
10 Laupääv	Mikeus	

4. P. Paastus. — Kristus söödas 5000 meest. Joan. 6, 1—15.

11 Pühap.	Konstantin	Tuisk.
12 Esmasp.	Gregor	ja
13 Teisip.	Ernst	rahed.
14 Restnäd.	Sakaarias	 11, 11' e. l.
15 Neljap.	Matilde	
16 Reede	Aleksander	
17 Laupääv	Truuta	

5. P. Paastus. — Jeesus wiisatasse siwidega. Joan. 8, 46—59.

18 Pühap.	Raabriel	Wihma
19 Esmasp.	Joosep	
20 Teisip.	Olga	ilm
21 Restnäd.	Pent	kül.
22 Neljap.	Rahwael	
23 Reede	Tiits	 11, 4' e. l.
24 Laupääv	Raasimir	

Palmp. P. — Kristuse süüesõitmine. Matt. 21, 1—9.

25 Pühap.	Palmipuude p.	Wahetlikud
	Paastu Marja p.	
26 Esmasp.	Manuel	ilmad.
27 Teisip.	Rustaw	
28 Restnäd.	Rideon	 12, 30' p. l.
29 Neljap.	Suur Neljap.	
30 Reede	Suur Reede	
31 Laupääv	Tetlaus	

1. k. p. tõuseb p. l. 6,22 m., weereb alla l. 5,59 m.

11.	"	5,52	"	6,22
21.	"	5,22	"	6,46

Aprili-kuu. — 10 — Sel kuul on

R. ül. P. — Kristuse ülestõusmine. Mark. 16, 1—8.

1 Pühap.	1. Ülestõus. P.	Tuult.
2 Esmasp.	2. Ülestõus. P.	
3 Teisip.	Werdinand	Udufed
4 Keisnäd.	Ambroosius	
5 Neljap.	Maksim	ilmad.
6 Reede	Kõlestin	
7 Laupääv	Aaron	 9, 44' p. l.

1. P. p. ül. P. — Rinnipandud ukjed. Joan. 20, 19—31.

8 Pühap.	Viboorius	
9 Esmasp.	Bogislaus	Dõkülm.
10 Teisip.	Esefiel	
11 Keisnäd.	Leo	Wihma
12 Neljap.	Julius	ja
13 Reede	Justiinus	rahe.
14 Laupääv	Künni pääv	

2. P. p. ül. P. — Hea karjane. Joan. 10, 12—16.

15 Pühap.	Olimpia	 6, 31' e. l.
16 Esmasp.	Kariisus	Pääwapaiste.
17 Teisip.	Rudolw	

30 pääwa. — 11 — Jüri-kuu.

18 Keisnäd.	Walerian	
19 Neljap.	Tilmon	Ilm
20 Reede	Jakobina	pörab.
21 Laupääv	Abolaris	

3. P. p. ül. P. — Üürifese aja pärast. Joan. 16, 16—23.

22 Pühap.	Rajus	 10, 47' p. l.
23 Esmasp.	Jüri pääv	
24 Teisip.	Albert	Wihmased
25 Keisnäd.	Markuse pm.	
26 Neljap.	Etsefius	
27 Reede	Anastasi	ilmad.
28 Laupääv	Witalis	

4. P. p. ül. P. — Kristuse äraminemiseft. Joan. 16, 5—15.

29 Pühap.	Reimund	 6, 0' p. l.
30 Esmasp.	Grastus	

1. f. p. tõuseb	p. f. 4,54 m.,	weereb	alla f. 7,9 m.
11.	" 4,26	"	7,34
21.	" 3,59	"	7,55

1 Teisip.	Wölbri p.	Ilmad
2 Restnäd.	Sigismund	lähwad
3 Neljap.	†leidmise p.w.	soojemaks.
4 Reede	Wlorian	
5 Laupäaw	Kotard	

5. P. p. ül. P. — Öigest palumiseft. Joa. 16, 23—30.

6 Pühap.	Sufanna	 9, 58' p. l.
7 Ömasp.	Ulrika	
8 Teisip.	Tanislauß	Wihma.
9 Restnäd.	Rigula p.	
10 Neljap.	Caewa min. p. (Suur + päaw)	Pääwa=
11 Reede	Mamertus	paiste.
12 Laupäaw	Pankratßius	

6. P. p. ül. P. — Rõõmustajast wainust. Joa. 15, 26—16, 4.

13 Pühap.	Gewartßius	Selged
14 Ömasp.	Kristjan	
15 Teisip.	Sohwi	 12, 12' p. l.
16 Restnäd.	Peregrinus	

17 Neljap.	Anton	
18 Reede	Erich	ilmad.
19 Laupäaw	Wilip	

Neli Püht. — Pühast Wainust. Joa. 14, 23—31.

20 Pühap.	1. Nelipühi p.	Pehmed
21 Ömasp.	2. Nelipühi p.	
22 Teisip.	Miili	 8, 13' e. l.
23 Restnäd.	Tesideerius	
	Kwatember	ja
24 Neljap.	Öster	
25 Reede	Urbani p.	heitlikud
26 Laupäaw	Ceduard	

Kolmainu Jumala P. — Teesus ja Nikodeemus. Joa. 3, 1-15.

27 Pühap.	Eudolw	
28 Ömasp.	Wilhelm	 11, 26' p. l.
29 Teisip.	Maxsimilian	
30 Restnäd.	Wigand	ilmad.
31 Neljap.	Petronella	

1. f. p. tõuseb	p. f. 3,35 m.	weereb alla	f. 8,19 m.
11.	" 3,13	"	8,42
21.	" 2,57	"	9

1 Keede	Kotsalk	Vihmased
2 Laupääv	Emma	

1. P. p. 3 a. J. P. — Riikas mees ja Laatsarus. Luuk. 16, 19—31.

3 Pühap.	Martellus	ilmad.
4 Esmasp.	Darius	 11, 36' e. l.
5 Teisip.	Bonifaatius	
6 Keelnd.	Artemius	Pääwa-
7 Neljap.	Lukretia	
8 Keede	Medardus	paiste.
9 Laupääv	Bertram	
	Pitkem pw.	

2. P. p. 3 a. J. P. — Suurest õhtu sõdamaajast. Luuk. 14, 16—24.

10 Pühap.	Blawius	Soe.
11 Esmasp.	Ottomar	
12 Teisip.	Basilides	 3, 32' p. l.
13 Keelnd.	Tobias	
14 Neljap.	Shenni	Müristab.
15 Keede	Wiidi pw.	
16 Laupääv	Justina	

3. P. p. 3 a. J. P. — Arakadunud lambast. Luuk. 15, 1—10.

17 Pühap.	Nikander	Palaw
18 Esmasp.	Augusta	
19 Teisip.	Kerwaafius	 4, 3' p. l.
20 Keelnd.	Wlorentin	
21 Neljap.	Rael	ilm.
22 Keede	Karoliina	
23 Laupääv	Basilius	

4. P. p. 3 a. J. P. — Olge armulised. Luuk. 6, 36—42.

24 Pühap.	Jaani päaw	Müristamist.
25 Esmasp.	Webronia	
26 Teisip.	Jeremias	 6, 22' e. l.
27 Keelnd.	7 magajate p.	
28 Neljap.	Josua	Pääwapaište.
29 Keede	Peetri Paw. p.	
30 Laupääv	P a a w l i m. p.	

1. f. p. tõuseb	p. f. 2,46 m.	weereb	alla f. 9,14 m.
11.	" 2,45	"	9,19
21.	" 2,52	"	9,14

P. v. 3 a. J. P. — Rohke kalasaak. Luuk. 5, 1—11.

1 Pühap.	Leobald	Heitlikud ilmad.
2 Esmasp.	Heina M. pw.	
3 Teisip.	Korneelius	
4 Restnäd.	Ulrik	 2, 28' e. l.
5 Neljap.	Anselm	
6 Reede	Hektor	
7 Laupääv	Temeetrius	Wihma.

6. P. v. 3 a. J. P. — Bariseride õigusest. Matt. 5, 20—26.

8 Pühap.	Kiilian	Renad ilmad.
9 Esmasp.	Kirillus	
10 Teisip.	7 wenda	
11 Restnäd.	Cleonoora	 4, 24' e. l.
12 Neljap.	Hindrek	
13 Reede	Mareta pw.	
14 Laupääv	Bonawent	

7. P. v. 3 a. J. P. — 4000 meest süüdetakse. Mark. 8, 1—9.

15 Pühap.	Apost. jäg.	Soe.
16 Esmasp.	August	
17 Teisip.	Aleksius	

18 Restnäd.	Rosina	 11, 3' p. l.
19 Neljap.	Bridriika	
20 Reede	Elias	
21 Laupääv	Taanial	Pilweß.

8. P. v. 3 a. J. P. — Wale prohwetitest. Matt. 7, 15—23.

22 Pühap.	Maarja Mad.	Wihma sadu.
23 Esmasp.	Oskar	
24 Teisip.	Kristiina	
25 Restnäd.	Jaakobi pw.	 3, 57' p. l.
26 Neljap.	Anu	
27 Reede	Marta	
28 Laupääv	Plaato	Selge ilm.

9. P. v. 3 a. J. P. — Ülesõhtune majapidaja. Luuk. 16, 1—9.

29 Pühap.	Olawi pw.	Kuiw.
30 Esmasp.	Germanus	
31 Teisip.	Kristwrid	

1. f. p. tõuseb	p. f. 3,7 m.,	weereb	alla f. 9,3 m.
11.	" 3,26	"	8,45
21.	" 3,48	"	8,23

1 Keskäd.	Peetri wang.	Tuleb wihma.  5, 59' p. l.
2 Neljap.	Hanibal	
3 Neede	Cleasar	
4 Laupääd	Tominiſus	

10. P. p. 3a. J. P. — Jeruusalema ärarikkumiseſt. Luul. 19, 41-48.

5 Pühap.	Oswald	Soe ilm.
6 Esmasp.	Krist. ärafel.	Wihmaſed ilmad.
7 Teiſip.	Aline	
8 Keskäd.	Geerhard	
9 Neljap.	Romaanus	
10 Neede	Lauritſe p w.	
11 Laupääd	Herm	 2, 58' p. l.

11. P. p. 3a. J. P. — Wariferiſt ja tõlneriſt. Luul. 18, 9-14.

12 Pühap.	Klaara	Kuiwad ilmad.
13 Esmasp.	Hildebert	
14 Teiſip.	Klementina	
15 Keskäd.	Ruti M. p w.	
16 Neljap.	Iſaak	

17 Neede	Wilibald	 6, 14' e. l.
18 Laupääd	Leeno	

12. P. p. 3a. J. P. — Kurdiſt ja keeletumaſt. Mark. 7, 31-37.

19 Pühap.	Seebald	Wihmane ja tuulne ilm.
20 Esmasp.	Pärnard	
21 Teiſip.	Rut	
22 Keskäd.	Wilibert	
23 Neljap.	Sakens	
24 Neede	Pärtli p w.	
25 Laupääd	Ludwig	 5, 9' e. l.

13. P. p. 3a. J. P. — Preeſtriſt ja Lewitiſt. Luul. 10, 23-37.

26 Pühap.	Irenäus	Heitlikud ilmad.
27 Esmasp.	Gebhard	
28 Teiſip.	Augustiin	
29 Keskäd.	Joan. huk.	
30 Neljap.	Benjamin	
31 Neede	Rebeka	

1. l. p. tõuseb p. f. 4,9 m.,	weereb alla f. 7,59 m.
11. " 4,36	7,27
21. " 4,58	6,58

1 Laupääv	Ekidius	Pilwetab.
14. P. p. 3 a. J. P. — Kümnest pidalitõbiseft. Luul. 17, 11—19.		
2 Pühap.	Eiisa	 9, 32' e. l.
3 Esmasp.	Berta	Udune
4 Teisip.	Kai	
5 Restnäd.	Mooses	ja
6 Neljap.	Magnus	
7 Reede	Reegina	wihma.
8 Laupääv	Maarja sünd.	

15. P. p. 3 a. J. P. — Mammonast. Matt. 6, 24—34.

9 Pühap.	Bruno	 11, 44' p. l.
10 Esmasp.	Pööri pw.	Dökülmad
11 Teisip.	Gewald	
12 Restnäd.	Siirus	ilmad.
13 Neljap.	Amaatüs	
14 Reede	+ ülend am.	
15 Laupääv	Nikodeemus	

16. P. p. 3 a. J. P. — Raini linna surmuf. Luul. 7, 11—17.

16 Pühap.	Leontiina	 2, 39' p. l.
-----------	-----------	--

17 Esmasp.	Josepiina	Luulne
18 Teisip.	Gottlob	
19 Restnäd.	Werner	ja
	Kwatember	
20 Neljap.	Emil	wilu.
21 Reede	Matteuse pw.	
22 Laupääv	Moorits	

17. P. p. 3 a. J. P. — Weetõbiseft. Luul. 14, 1—11.

23 Pühap.	Elwiira	 10, 2' p. l.
24 Esmasp.	Joan. jaam.	Wihma.
25 Teisip.	Kleomas	
26 Restnäd.	Joan. õpet.	Külmad
27 Neljap.	Adolw	
28 Reede	Wentfel	
29 Laupääv	Mihkli pw.	

18. P. p. 3 a. J. P. — Suurem käst. Matt. 22, 34—46.

30 Pühap.	Edikuse p.	ööd.
-----------	------------	------

1. f. p. tõuseb p. f. 5,24 m.,	weereb alla f. 6,27 m.
11. " 5,47	" 5,56
21. " 6,11	" 5,26

1 Esmasp.	Maarja k. p.	
2 Teisip.	Woldemar	 12, 44' e. l.
3 Restnäd.	Jairus	
4 Neljap.	Teodosia	Ranged
5 Reede	Wriidebert	
6 Laupääd	Euisa	tuulsed

19. P. p. 3 a. J. P. — Alwatud inimesest. Matt. 9, 1—8.

7 Pühap.	Maali	ilmad.
8 Esmasp.	Tomaasia	
9 Teisip.	Tiontisius	 7, 16' e. l.
10 Restnäd.	Arwid, Mai	
11 Neljap.	Purkard	Wihmane
12 Reede	Walwriid	
13 Laupääd	Tereesia	ilm.

20. P. p. 3 a. J. P. — Pulma riidest. Matt. 22, 1—14.

14 Pühap.	Kalikstus	
15 Esmasp.	Hedo	Söökülm.
16 Teisip.	Kallus	 1, 20' e. l.
17 Restnäd.	Ida	

18 Neljap.	Eunfase p. w.	Wahetlikud
19 Reede	Euntsius	
20 Laupääd	Welitsian	ilmad.

21. P. p. 3 a. J. P. — Kuninga mehe pojast. Joan. 4, 47—54.

21 Pühap.	Euteruse usu diendam. P. Matteuse p.	Wilud tuuled.
22 Esmasp.	Kaasani M. p.	
23 Teisip.	Sewerin	 5, 52' p. l.
24 Restnäd.	Salome	
25 Neljap.	Adelheid	
26 Reede	Amandus	Wihmased
27 Laupääd	Kapitolin	

22. P. p. 3 a. J. P. — Kawalast sulasest. Matt. 18, 23—35.

28 Pühap.	Siimon Jud.	ilmad.
29 Esmasp.	Engelhard	
30 Teisip.	Abjsalon	
31 Restnäd.	Wolfgang	 3, 17' p. l.

1. f. p.	tõuseb	p. f.	6,34 m.	weereb	alla f.	4,57 m.
11.	"		6,59	"		4,29
21.	"		7,25	"		4,2

1 Neljap.	Pühade pw.	
2 Neede	Hingede pw.	Ilmad
3 Laupääm	Gottliib	

23. P. p. 3 a. J. P. — Kohtu rahast. Matth. 22, 15—22.

4 Pühap.	Ot	
5 Esmasp.	Plandiina	lähmad
6 Teisip.	Räspen	
7 Restnäd.	Baltasaar	 2, 23' p. l.
8 Neljap.	Klaudius	
9 Neede	Joobst	külmemaß.
10 Laupääm	Mart. Luther	

24. P. p. 3 a. J. P. — Jätruse tütreß. Matth. 9, 18—26.

11 Pühap.	Mart. Piisk.	
12 Esmasp.	Joonaß	Eumesadu.
13 Teisip.	Arkaadius	
14 Restnäd.	Priidik	 3, 1' p. l.
15 Neljap.	Leopold	Tuist.
16 Neede	Edmund	

17 Laupääm	Hugo	Paras külm.
------------	------	-------------

25. P. p. 3 a. J. P. — Arakautamise tööst. Matth. 24, 15—28.

18 Pühap.	Gelaasius	
19 Esmasp.	Liisbet	Saeab lund.
20 Teisip.	Aamos	
21 Restnäd.	Maarja ohw.	
22 Neljap.	Setiilia	 3, 6' p. l.
23 Neede	Klementß	
24 Laupääm	Lebereht	Udune.

26. P. p. 3 a. J. — Wimsesst kohtust. Matth. 25, 31—46.

25 Pühap.	Surn. mäl. p.	
	Kadrina p.	Eume=
26 Esmasp.	Konrad	jadu
27 Teisip.	Jetta	ja tuist.
28 Restnäd.	Künter	
29 Neljap.	Gewert	
30 Neede	Andrese pw.	 4, 49' e. l.

1. f. p. tõuseb p. f. 7,52 m., weereb alla f. 3,37 m.

11. " " 8,18 " 3,14 "

21. " " 8,39 " 3,1 "

1 Laupääv | Aarend | Kõlm ilm.

1. Kr. tulem. P. — Kristuse sünnipäev. Matt. 21, 1—9.

2 Pühap. | Kandidus | Selged

3 Esmasp. | Taali

4 Teisp. | Parbo | talve ilmad.

5 Reiknäd. | Sabina

6 Neljap. | Rigula pw. | ☾ 10, 15' p. l.

7 Neede | Antoonia

8 Laupääv | Maarja saam. | Wainne külm.

2. Kr. tulem. P. — Wiimse päewa tähtedest. Luk. 21, 25—36.

9 Pühap. | Joahim | Lumesadu.

10 Esmasp. | Judit

11 Teisp. | Els

12 Reiknäd. | Ottilia | Tuist.

13 Neljap. | Luutia

14 Neede | Nikaasius | ☼ 7, 37' e. l.

15 Laupääv | Joanna

3. Kr. tulem. P. — Joannes wangi-tornis. Matt. 11, 2—10.

16 Pühap. | Albiina | Kõlm.

17 Esmasp. | Ignaatius

18 Teisp. | Kristohm | Range

19 Reiknäd. | Lot

20 Neljap. | Abram | Lumesadu.

21 Neede | Tooma pw.

22 Laupääv | Peata | ☾ 11, 50' e. l.

4. Kr. tul. P. — Joannese tunnistus. Joan. 1, 19—28.

23 Pühap. | Dagobert | Selged

24 Esmasp. | Adam ja Eewa

25 Teisp. | Jõulu 1 Püha | talve

26 Reiknäd. | Jõulu 2 Püha

27 Neljap. | Joan. Ewang. | ilmad.

28 Neede | Süüta laste pw.

29 Laupääv | Noa | ☼ 5, 3' p. l.

P. p. J. P. — Jeesus seletab langemisest. Luk. 2, 33—40.

30 Pühap. | Taawet | Kõlm.

31 Esmasp. | Silvester

1. k. p. tõuseb p. k. 8,53 m., weereb alla k. 2,56 m.

11. " 9,1 " 2,58

21. " 9,3 " 3,7

Postide minemine ja tulemine Rubermangu posti-kontoris Tallinnas.

Postid lähivad Peterburgi, Tartu ja Riiga: igap. ja miivad kõik ramatud ja pakid, kell 9 õhtu; Baltiski iga päev 10, 30 hom.; Perno: Esmaspäev ja Neljapäev 12 l. a.; Plesku ja Paide: iga päev 9 p. l.; Hapsalu ja Wirtsu (Werder): Teistp., Reede ja Laup. 1; — Postid tulewad iga päev Peterburgist, Tartust ja Riist, mis kõik ramatud ja pakid toovad 8, 23 hom.; Baltiskist: iga päev 8, 57 õhtu; Pärnust: iga Teistp., Reetn. ja Laup. 10 hom.; Plesku linnast: igapäev 9 õhtu; Paidest tulewad Postid: Teistp., Neljasp., Reede ja Laup.; Hapsalust ja Wirtsu jaamast: iga Reetn., Laup. ja Pühapäeval.

Riiklikonna postid. Sageri, Rapla ja Suuru: Pärnu maanteel. — Jüri Riiklikonda: Chr. Rotermann, Wene turu lähedal promenadi ääres. — Kurnale: Florelli pood, mana turul. — Harju ja Süüru: Paul Meyer, Pitka uulitsas.

Kroonupühad,

mis uue kiriku-seaduse järele ka Maakirikutes nenda kui Paastu jutluse päevad tulewad pidada:

- 1) Riikula-kun 26. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Aleksandrowitsi sünnimise päev.
- 2) Paastu-kun 2. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Aleksandrowitsi walitsuse hakatuse päev.
- 3) Lehe-kun 6. p. Tšesarewitsi Suurwürsti Nikolai Aleksandrowitsi, Weneriigi Auujärjepärija sünnimise päev.
- 4) Lehe-kun 15. p. Meie suure Keisri herra Aleksandre III. kroonimise päev.
- 5) Seina-kun 22. p. Meie suure Keisri Proua Maria Weodorowna nime päev.

- 6) Eõituse-kun 30. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Aleksandrowitsi nime päev.
- 7) Talwe-kun 14. p. Meie suure Keisri Proua Maria Weodorowna sünnimise päev.
- 8) Jõulu-kun 6. p. Tšesarewitsi Suurwürsti Nikolai Aleksandrowitsi, Wene-riigi Auujärjepärija nime päev.

Keisri Herra Suugufelts.

Aleksander III. Aleksandrowits, kõige Wene-riigi walitseja ja Keiser, Põhla-maa Kuningas j. n. e., sünd. 26. Riikula-k. p. 1845, walitseb 25st Paastu-k. p. 1881. Kroonitud 15. Lehe-kun p. 1883 a.

Maria Weodorowna, Keisri Proua, Daani Kuninga tütar, sünd. 14. Talwe-k. p. 1847.

Nende lapsed:

- 1) Nikolai Aleksandrowits, Tšesarewits, Suurwürst ja Wene-riigi Auujärjepärija, sünd. 6. Lehe-k. p. 1868.
- 2) Georg Aleksandrowits, Suurw., sünd. 27. Jüri-kun p. 1871.
- 3) Akenia Aleksandrowna, Suurwürsti Prints, sünd. 25. Paastu-k. 1875.
- 4) Mihail Aleksandrowits, Suurwürst, sündinud 22. Talwe-k. 1878.
- 5) Olga Aleksandrowna, Suurwürsti Prints, sünd. 1. Jaani-k. 1882.

Keisri herra wennad ja sed:

- 1) Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst, sündinud 10. Jüri-kun päeval 1847, tema proua Maria Pawlowna, Meklenburg-Swerini Prints, sünd. 2. Lehe-k. p. 1854.

Nende lapsed:

- Rüri Wladimirowits, Suurwürst, sündinud 30. Mikli-kun 1876.
- Boris Wladimirowits, Suurwürst, sündinud 12. Talwe-k. 1877.

Andrei Wladimirowits, Suurw., sünd. 2. Pehe-t. 1879.
Helene Wladimirowna, Suurwürsti Prints, sünd.
18. Märri-t. 1882.

- 2) Aleksei Aleksandrowits, Suurwürst, sünd. 2. Märri-
tuu päawal 1850.
- 3) Maria Aleksandrowna, Suurwürsti Prints, sündi-
nud 5. Wiina-tu p. 1853, Englandsi Printsi Alfred
Edinburgi Herzogi proua, sünd. 25. Heina-t. p. 1844.
- 4) Sergei Aleksandrowits, Suurw., s. 29. Märri-tu p. 1857,
tema proua Prints Elisabeth v. Hessen.
- 5) Paul Aleksandrowits, Suurw., s. 21. Mihkli-tu p. 1860.

Keisri herra onud ja tädit:

- 1) Konstantin Nikolajewits, Suurw., s. 9. Mihkli-t. p. 1827.
Tema Proua Aleksandra Josepowna, Saksen-Altenburgi
Prints, sündinud 26. Jaani-tu päawal 1830.

Nende lapsed, Suurwürstid:

Nikolai Konstantinowits, sünd. 2. Künla-tu p. 1850.
Olga Konstantinowna, sünd. 22. Leikuse-t. p. 1851,
laulatati 15. Oktobri-tu päawal 1867, Greelamaa
Kuninga Georgiose prouaks.

Weera Konstantinowna, s. 4. Künla-t. 1854, Herzog
Wilhelm Eugen Württembergi leik, s. 8. Leikuse-t. 1846.
Konstantin Konstantinowits, s. 10. Leikuse-tu p. 1858,
tema proua Prints Elisabeth Sachsen-Altenburgi.

Nende poeg:

- Gabriel Konstantinowits, Suurw., s. 3. Heina-t. 1887.
- Dmitri Konstantinowits, sünd. 1. Jaani-tu p. 1860.
- 2) Nikolai Nikolajewits, Suurw., s. 27. Heina-tu p. 1831.
Tema Proua Aleksandra Petrowna, Holstein-Oldenburgi
Prints, sündinud 21. Pehe-tu päawal 1838.

Nende lapsed:

Nikolai Nikolajewits, Suurw., s. 6. Talwe-tu p. 1856.
Peter Nikolajewits, Suurwürst, s. 10. Märri-t. p. 1864.
Tema proua Militsa Nikolajewna, Montenegro prints.

- 3) Mihail Nikolajewits, Suurw., s. 13. Wiina-tu p. 1832.
Tema Proua Olga Wessdorowna, Baadeni Prints, sünd.
8. Mihkli-tu päawal 1839.

Nende lapsed:

Nikolai Mihailowits, Suurw., s. 14. Märri-tu p. 1859
Anastasia Mihailowna, Suurwürsti Prints, sünd.
16. Heina-t. p. 1860; laul. Meklenburg-Sweriini
Kuningl. Printsi Fridrih Prantsi prouaks.

Mihail Mihailowits, Suurw., s. 4. Wiina-tu p. 1861.
Georg Mihailowits, Suurwürst, sünd. 11. Leikuse-
tuu päawal 1863.

Aleksander Mihailowits, Suurwürst, sünd. 1. Märri-
tuu päawal 1866.

Sergei Mihailowits, Suurw., s. 25. Mihkli-t. p. 1849.
Aleksei Mihailowits, Suurw., s. 16. Jõulu-t. 1875.

- 4) Suurwürsti Prints Olga Nikolajewna, sündinud
30. Leikuse-tu päawal 1822, Württembergi Kuninga
Karl Fridrih Aleksandri proua.

- 5) Katarina Mihailowna, sünd. 16. Leikuse-tu päawal
1827, laulatati 4. Webruari-tu päawal 1851 Mek-
lenburg-Streelitzi Hertsiogi Georg August Ernst
Adolw Karel Ludwigi prouaks.

Würstid ja Printsed Romanowski, Leichtenbergi Hertsiogid
ja Hertsiog-Printsed:

Prints Maria Maksimilianowna, sünd. 4. Wiina-
tu päawal 1841, laulatati 30. Jaani-tu päawal 1863
Baadeni Prints Ludwig Willem Augusti prouaks.
Würst Nikolai Maksimilianowits, sünd. 23. Heina-
tuu päawal 1843.

Prints Eugenia Maksimilianowna, sünd. 20. Paastu-
tuu päawal 1845, Oldenburgi Prints Aleksandri
proua, sünd. 2. Pehe-t. p. 1844.

Würst Eugen Maksimilianowits, sünd. 27. Märri-tu
päawal 1847.

Wärsi Georg Maksimilianowits, sünd. 17. Künula
tuu pääwal 1852; tema prona **Anastasia Nikola-**
iewna, Montenegro printses.

Hobuse-, weikse- ja kauba-laadad.

Laadapidamise pääwad.

Nääri-tuul:

- | | |
|---------------------------|--------------------------|
| 7. Drgita mõisas 2 vääwa. | 21. Jõeletmes. |
| 7. Tartu linnas 3 näd. | 25. Pärnu linnas 2 p. |
| 7. Riia linnas 3 p. | 25. Willandi linnas 3 p. |
| 9. Wõru linnas 3 p. | 25. Wolmari linnas 6 p. |
| 10. Haapsalu linnas 3 p. | 28. Rakvere linnas 2 p. |
| 17. Koloweres 2 p. | |

Künula-tuul:

- | | |
|---------------------------|---------------------------------|
| 2. Baltiskis 2 p. | 18. Jõhwis 3 p. |
| 2. Wõrul 2 p. | Lihulas, Esmaspääw enne |
| 2. Willandis 8 p. | Wastla p. 3 p. |
| 2. Walga linnas 8 p. | 20. Kiwilus 2 p. |
| 3. Reblastes 2 p. | 22. Wõrul 8 p. |
| 4. Tartus 2 p. | 23. Hageris 2 p. |
| 6. Paides 2 p. | 24. Wana-Kulbenis 1 p. |
| 6. Narwas 4 p. | 25. Wolmrisk 2 p. |
| 10. Kuresaare linnas 3 p. | Andrus, Reede e. Wastla p. 2 p. |
| 15. Riias 8 p. | Keila kiriku juures, Esmasp. |
| 15. Willandis 3 p. | p. 3 p. Paastus, 2 p. |

Paastu-tuul:

- | | |
|---------------------------|------------------------------|
| Ravlas 2-ful Esmaspääwal | 15. Kofora mõisas, Kallaste |
| Paastu-tuul 2 p. | külas, 2 p. |
| 10. Wast-Narwas 3 p. | Palmi mõisas, Keisnadal |
| 14. Kellamäe mõisa juures | pär. Ülestõusmise P. 3 p. |
| Saaremaal, 1 p. | Paides, esimesel Neljapäewal |
| Walgutaa Neljapäew enne | p. Ülestõusmise Püha, 2 p. |
| suurt Neljapäewa 2 p. | Willandis, 1. Neljapäewal p. |
| | Ülestõusmise Püha, 1 p. |

Jüri-tuul:

- | | |
|------------------------------|---------------------------|
| Rakweres, Esmasp. ja Teisip. | 19. Alamustenis 1 p. |
| pär. Krist. Ülest. P., 2 p. | 20. Anija mõisas, Soodla |
| Wiitna kõrtsi juures, Palmi | kõrtsi juures 2 p. |
| waldas, Keisnadal, Nelsa- | 20. Pühajärwe mõisas 2 p. |
| pääw ja Reede p. Ülest. P. | 20. Illingis (Misu) 1 p. |
| 10. Wõrus 2 p. | |

Rehe-tuul:

- | | |
|-----------------------------|---------------------------|
| 1. Karilatsis (Põlwa kihel- | 9. Wõõrsus (Näpina kihel- |
| fondas) 2 p. | fondas) 1 p. |

Jaani-tuul:

- | | |
|-------------------------|---------------------------------|
| 10. Mustwee alewis 2 p. | 20. Wõrul 2 p. |
| 11. Wõru linnas 7 p. | 20. Wiitna kõrtsi juures 3 p. |
| 16. Rakweres 2 p. | 22. Willandis 2 p. |
| 20. Paides 2 p. | 27. Waskas 2 p. |
| 20. Palmi mõisas 3 p. | 27. Tallinnas, willa laat, 8 p. |
| 20. Tallinnas 2 näd. | 29. Tarwasu mõisas 2 p. |
| 20. Riias 3 näd. | 29. Tartus 2 p. |

Seina-tuul:

- | | |
|-------------------------------|------------------------------|
| 2. Pärnus 2 p. | 20. Riias, willa laat, 3 p. |
| 2. Karuse mõisas 2 p. | 20. Pärnus, saksa laat, 3 n. |
| 10. Kuresaare, saksa l. 10 p. | 26. Wolmrisk 2 p. |

Õdise-tuul:

- | | |
|-----------------------------|------------------------------|
| 1. Seere mõisas (Saare- | 24. Wastsemõis (Willandi- |
| maal) 3 p. | maal) 2 p. |
| 6. Nõfeli mõisas 2 p. | 24. Kose mõisas 2 p. |
| 10. Moisakatsi (Põlwe) 2 p. | 27. Uue mõisas 2 p. |
| 10. Walgas 2 p. | 28. Wõrul 2 p. |
| 10. Lemjalas 2 p. | 28. Illingi mõisal (Saardes) |
| 15. Helmes 2 p. | 2 p. |
| 20. Riias 3 p. | 28. Kose ja Noose (Nõuges) |
| 24. Rujas 2 p. | 2 p. |
| 24. Rosi mõisas 2 p. | 29. Edevere, kõrtsi juures |
| | (Wändra kih.) 2 p. |

Mihkli-kul:

- | | |
|---------------------------------------|--|
| 1. Torgu mõisas (Saare-
maal) 2 p. | 16. Kumpääl 2 p. |
| 1. Kuresaare 3 p. | 17. Uue mõisa (Kosel) 3 p. |
| 2. Abjas 2 p. | 3. Teisip. Mihkli-kul. |
| 2. Lammistes 2 p. | 18. Andrus 2 p. |
| 2. Kõpina 2 p. | 19. Seltermaal (Sitiomaal)
2 p. |
| 5. Kujas 2 p. | 20. Narvas 3 p. |
| 5. Sindis 2 p. | 20. Wändras 2 p. |
| 6. Takerperes 2 p. | 21. Baltistis 2 p. |
| 8. Kõnges 1 p. | 21. Sänna 1 p. |
| 8. Põlwas 1 p. | 22. Palmis (Witina kõrge
juures) 3 p. |
| 8. Tartus 2 p. | Pärnus, Esmasp. ja Teisip.
enne Mihkli päewa 2 p. |
| 9. Käpina 1 p. | 24. Lihulas 3 p. |
| 9. Purniku-m. 1 p. | 24. Sageri kiriku juures 2 p. |
| 10. Paides 2 p. | 24. Willandis 2 p. |
| 10. Sügaweres 2 p. | 24. Wõrul 2 p. |
| 10. Mõhu Suure-m. 2 p. | 26. Tallinnas 3 p. |
| 10. Oidres 2 p. | 26. Kuresaare 2 p. |
| 10. Kõu-mõisas 1 p. | 28. Kõweres 3 p. |
| 10. Mõnniste-mõisas 1 p. | 29. Keblastes 4 p. |
| 10. Põtkula-mõisas 1 p. | 29. Keilas 3 p. |
| 13. Wana-Antsmõisas 2 p. | 29. Kawanurmes 2 p. |
| 13. Põraweres 2 p. | 29. Mihkli-kiriku juures 1 p. |
| 14. Antsu-mõisas 1 p. | Wastfellinas Mihkli-pääwal,
Kawanurme-laad. |
| 15. Põltsamaal 2 p. | |
| 15. Sallatsi-mõisas 1 p. | |
| 15. Koorte-mõisas 1 p. | |

Wiina-kul:

- | | |
|---|---------------------------------------|
| 1. Kaarma Suures-mõisas
(Saaremaal) 3 p. | Kaplas, 1. Reede p. Mihkli
p. 2 p. |
| 2. Wastsemõisas 2 p. | 4. Wirkenis (Kujas) 2 p. |
| 4. Koloweres 2 p. | 4. Pühajärwes (Kunastu
laad) 2 p. |
| 4. Jõhwis 3 p. | |

- | | |
|---------------------------------|------------------------------|
| 5. Awinurmes 2 p. | 11. Laatriis 2 p. |
| 5. Wõõbus 1 p. | 15. Orlu mõisa kõrge j. 2 p. |
| 5. Kappinas 1 p. | 15. Lustweres 2 p. |
| 6. Lustnikus 1 p. | 15. Westi-mõisas 1 p. |
| 6. Tarwastus 2 p. | 18. Sindis 2 p. |
| Jõelehtmes n. p. Mihkli p. 2 p. | 19. Kulinas 2 p. |
| 7. Wõrul 3 p. | 20. Loobus 1 p. |
| 8. Kaapsalus 2 p. | 20. Wändras 2 p. |
| 9. Taali mõisas 2 p. | 22. Nisiss 2 p. |
| 10. Kõo mõisas 2 p. | 28. Jõgewa mõisas 2 p. |
| 10. Moisekatis 2 p. | 28. Wolmriss 3 p. |
| 10. Kassinurmes 1 p. | |

Talwe-kul:

- | | |
|-------------------------|--------------------------------|
| 1. Tartus 2 p. | 15. Wigalas (lina laad) 2 p. |
| 5. Põrawere mõisas 2 p. | 15. Boltweti mõisas 1 p. |
| 10. Paides 2 p. | 20. Walgas (lina laad) 3 p. |
| 10. Mustwee alewis 3 p. | 25. Willandis (lina laad) 3 p. |
| 10. Wõrul 2 p. | 25. Wolmriss (lina laad) 3 p. |
| 10. Kujas 2 p. | |

Jõulu-kul:

- | | |
|--|--|
| Merjamaa kiriku juures, Es-
masp. ja Teisip. pärast | pär. 3. Kristuse tulemise
püha 2 p. |
| 3. Krist. tul. püh. 2 p. | 10. Riias (Jõulu laad) kummi |
| 1. Wast-Narwas 3 p. | 10. Nääri-kuu pääwani. |
| 1. Alatskivi mõisas 1 p. | 16. Paides 2 p. |
| 6. Wõõbus (Kappinas) 1 p. | 27. Walgas (saksalaad) 10
päewa. |
| Pärnus, Esmasp. ja Teisip. | |

Jõul aastal 26. Jaani-kuu vääwal, on Tallinnas Doompel enne lõunat **hobuste näitus**. Pärast lõunat saab Kadrientalis hooeste rammu kasutada, ja hooeste peremehed, kelle hobused on katmise juures ilusamad ja tugewamad näitnud, saavad kroonu poolest auupalka. Aga tunnistuse sedel peab iga mehel mõisa poolest kaajas olema, et need hobused on wistist Eestimaa kubermangu talurahwa juures kasutatud.

Kubermangu kohtu käsu järele ei ole luba, et Vanpääwal ega Pühapäawal laata pidada, waid, kui nenda juhtub, peab seda teise nädala esimesel argipääwal peetama.

Balti raudtee.

Tallinnast Baltiski.

Siidu hinnad:

Jaamad ja pooljaamad: Werstab.	1. kl. 2. kl. 3 kl.		
	Kop.	Kop.	Kop.
Tallinnast (Buffet) kinni			
Nõmmele (Pool jaama)	8	—	—
Sauele (Pool jaama)	18	—	—
Reilasle (Buffet)	26	98	74
Niitväljale (Pool jaama)	31	—	—
Kloogale	34	128	96
Baltiskisse (Buffet)	45	168	126

Tallinnast Peterburgi.

Tallinnast (Buffet) kinni			
Pagedale (Pool jaama)	14	53	40
Raasikule	28	105	79
Rehrale (Pool jaama)	37	139	104
Negwiidule (Buffet)	53	199	149
Lehtsilale (Pool jaama)	66	248	186
Tapale (Buffet)	73	274	205
Radrinale	86	323	243

Siidu hinnad:

Jaamad ja pooljaamad: Werstab.	1. kl. 2. kl. 3. kl.		
	Kop.	Kop.	Kop.
Rakweresse (Buffet)	98	368	276
Rabalale	115	431	324
Sondale (Pool jaama)	125	469	351
Püskile	135	506	380
Kohteli (Pool jaama)	144	540	405
Jõhwile (Buffet)	157	589	441
Waimarale	174	653	490
Korssile (Pool jaama) ehk			
Merekülale	183	683	513
Narwa (Buffet)	197	739	554
Salole (Pool jaama)	209	784	588
Samburgisse	219	821	616
Weimarile (Pool jaama)	231	866	650
Weimarile (Plattform)	233	—	—
Molosskowitzi	243	911	684
Tiesenhauseni (Pool j.)	252	—	—
Brudale (Pool jaama)	256	960	720
Wolosowole (Buffet)	266	998	749
Riterinole (Pool jaama)	275	1031	774
Selissawetinskajale	283	1061	796
Gorwitzile	294	1103	828
Gatshinasse (Buffet)	303	1136	853
Daiži (Plattform)	315	—	—
Tuderhosi (Plattform)	319	—	—
Wäe-Plattform	321	—	—

Sõidu hinnad:

Saamad ja pooljaamad:	Verstad. 1. kl. 2. kl. 3. kl.		
	Rop.	Rop.	Rop.
Krasnoje-Selos (Buffet)	323	1211	909 465
Liigowole (Buffet) . . .	334	1253	940 481
Peterburgisse (Buffet) .	347	1301	976 499

Tallinnast Tartu.

Tallinnast (Buffet) funni				
Tapale (Buffet)	73	274	205	105
Tamsale (Pool jaama)	87	—	—	—
Kilsile (Uss)	96	360	270	138
Kakele (Pool jaama) .	107	401	301	154
Wägewale	116	435	326	167
Wõgewale (Buffet) . . .	134	503	378	193
Kerseli (Pool jaama) .	148	—	—	—
Woldile	158	593	445	228
Tartu (Buffet)	179	671	504	258

Täheendusd: Lapsed alla 5 aastat saavad ilma maksuta edasi wiidud. Lapsed 5—10 aastat wanad, maksavad 1. ja 2 kl. pool hinda, kolmandamas klassis $\frac{1}{4}$ sõidu hinda. — Iga reisija võib 1 puud kraami ilma maksuta kaasa võtta. — Pileti müümine lõpeb 5 minutid, pakside vastu võtmine 10 minutid enne ärasõitmist.

Savonarola.

Dr. Martin Luther'il on temas töös, püha kirja Rooma paapstide wägiwallas alt wabastada, mitmed eelkäijad olnud ja mitmed nendest on tunnistaja-surma kannatama pidanud. Ühega nende usu-kangelaste kestist tahab Eesti maarahwa Kalendar oma lugejaid sel aastal tuttavaks teha. See on Girolamo Savonarola.

Uhtes ja röömsas Ferrara linnas Itaalia maal, kus röömupidud ei lõpenud, kui ka erakondade wõitlemised uulitsaid sagedast weregatsiwad, sündis Mihkliluu 21. päawal 1452 Girolamo (Hieronymus) Savonarola. Tema oli oma jõukate wanemate kolmas laps seitsmest, ja tema kaswatamise juures ei olnud wanematel waja kitsikud olla. Tema wana-isa Michele oli arst ja selleks pidi esiteks ka Girolamo kaswatatud saama, kui aga Michele ära surunud oli, siis jättis tema seda maha ja õppis oma isa juhatusel suure hooliga üliteadust (philosophia). Teiste poisikeste röömu-mängudest ei wõtnud tema osa, ja kui kord ühes uhtes, kõiksugustest kunstwärtidest färawas

palees käinud oli, siis kinnitas tema oma wanematele, et tema oma jalga ilal enam ühe seesuguse maja läwe üle tõsta ei taha. Muusika, maali- mine ja looduse ilu olivad temale aga armsad, tema luuletas ise ja luges suure himuga Wana- Greeklaste luuletusi. Aga juba poisikese-põlwe oli pühakirja lugemine temal kõige armsam, mille õpetused selle-aegse eluõrklusega nii wähe kokku mahutusid ja mille prohwetisõnad pattudele nii raskeid nuhtlusi ähwardasid. Tundide kaupa wõis tema kui poist ja kui noormees altarite istete peal ja metsade warjus maas olla ja omale filmapisaratega jõudu paluda, kõrgete ja madalate umbwooruste wasta wõidelda, mida tema igal pääwal oma ümber nägi.

Noore Girolamo hoidmine üksi elu ja maailmast põgenemise poole saiwad täit wõimust tema üle, kui armastuse tuli ka tema noores südames üles leekas, tema seda ühest kõrgemast seisusest neiuks tunnistas ja wastuseks sai: „Üks Strozzi ei alanda ennast mitte ühendusele ühe Savonarola-ga!“ See meel, mis ennast enne juba maailmast lahutanud, pööris ennast nüüd ainult jumalikkude asjade poole, ja kui weel ühe munga jutlus teda läbi oli pörutanud, siis oli tema nõu kloostresse minna kindel. Jürikuu 24. pääwal 1475 läks tema salaja wanemate majast ära ja

astus Bolognas püha Dominikuse kloostresse. Sealt kirjutas tema wanematele: „Mis mind sundinud on kloostresse minema, see on maailma määratu wiletus ja inimeste kurjus, roojus, pettus, kõrklus, ebajumalate teenistus, needmine ja Jumala-tentamine igal wiisil; nii kaugele on maailm juba jõudnud, et üht õiglast inimest enam ei leita. . . Mina ei wõinud Italia pimestatud rahwaste kurjust enam wälja kannatada, kus kõik woorus kadunud on ja kõik toorus hõitseb. . . Kas ei pia Teie seda mitte üheks armuks, et üks Teie poegadest Kristuse wõitleja on? Kui Teie minu hinge rohkem armastate, kui minu ihu, siis piate hõiskama selle auu üle.“ — Just alandlik ei ole see ühe 23aastase noormehe kiri küll mitte, aga iseenese-tundmise ja patukahjensemise sügawuste sisse on Savonarola järgmine elu teda küll wiinud, kui tema ka kõige oma eluaea selles kindel oli, et Jumal teda iseäranis suurtele ja kõrgetele tegudele kutsunud.

Bologna kloostres oleks woorus-agar noormees hea meelega kõige alamaid teenistusi tallitanud, aga tema ülemad tundsid pea tema waimu ära ja juhatasid teda teaduslikule õppimisele. Teda pandi sisseastujate õpetajaks ja seitse aastat on tema üliteadust õpetanud, kunni teda katheedre pealt kantsele peale kutsuti ja pühakiri jälle kõige tema

uurimiste eesmärgiks sai. Tema esimesed jutlused ei leidnud suuremat tähelepanemist ja kui veel tundmata mees läks tema aastal 1482 San Marco Dominikanlaste kloostrisse Florenzi linna, kust tema mõne aasta pärast kõiki Itaaliat pidi kihisema panna. Florenz oli sel aeal veel waba-riik, aga Medici suguwõsa, ülikirjad kaupmehed, olivad asju nii targast oma kasuks tarwitada oskanud, et juba teine põlw nende sugust, seekord uhke Lorenzo Medici, kõikide üle walitses ja il Principe, würst, nimetatud sai. Lorenzo oli wägiwaldne, omas sügawamas loomuses toores mees, aga temal olivad head anded, mille abil tema kõiki omastanud li, mida sel aeal teaduseks peeti ja omas uhkes palees kogus tema kõiki, kes Greekamaal ja Itaalias kui teaduse ja kunsti esimehed maksiwad, sel aeal, kus nendanimetatud „Renaissance“, s. o. wanaaegse teaduse ja kunsti uuestisündimise-aeg, alga. Selle-aegne haridus oli läbi ja läbi umbkristlikuks saanud; teaduste wald-fondas maksis ainult Plato' ja Aristoteles'e üli-teadus. Wana-aegsete tarkade tarkuse uurimine oli pühakirja ja nendanmetatud kiriku-isade kirjade uurimist kõrwale saatnud. Florenzis oli üks suurkool asutatud, kus Greeklased ja Itaaliaselased wõidu, kõikide ees Lorenzo, ainult Plato kirjasi lugesiwad ja seletasiwad; nende esimees Marsilius

Ficinus, üks kanonikus (kiriku ülema nõukogu liige) San Lorenzo'st, pids koguni Plato kuu ees oma palweid. Sel eal kirjutas kardinal Bembo ühe oma ametiwennale: „Ära lue püha Paulus'e kirjasi, nende toors sõnakäit rikub Sinn ilutundmist; jäta seda lapsiut tegu maha, see ou ühe tõsise mehe kohta kõlwau.“

Florenzi linnas oli seda uut paganust waimustusega wasta wõetud, ui ka Katholiigi kiriku wälised kombes suure hoolega peetud saiwad. Kõik linn näitas nagu üks WanaGreeklaste kool wälja; kõik oli kanges tuhinas wanu käekirjasi ja kuujust otjimas. Pärast Konstantinopeli ärawõtmist Türglaste läbi aastal 1453 Itaaliasse põgenenud Greeklased saiwad Florenzis waimustusega wasta wõetud ja Lorenzo Medici kõikidest kiidetud, et neist nii palju lugu pidas. Selle kõrwas oskas tark Medici rahwast kõiksuguste pidudega tõsisematest mõttest eemal hoida ja tegi ise laulusi pööraسته karnewalipidude tarwis, nii toored, kui neid feesuguste pidudega toorestatud rahwas iganes pärida wõib. See oli üks alaline keeritus ämedamatest ja peenematest pattudest, milles jõik linn elas. Ja sellesse Babelisse oma peene haridusega, alalise kahtlemisega südames, kristliku kombete wärwi all ja alalise pilkamisega mollade peal, sellesse üle-meelisesse ja salalikusse, ühest pörgu-targast wägi-

mehest wabaduse nime all orjustatud Florenzi'sse, tuli furbmeeline munt Savonarola.

Mida tema nägi, see täitis teda jälestusega. Lutheruse sünnimise-aastal, 1483, astus tema San Lorenzo kirikus esimest korda ühe Florenzi kantsle peale. Halastamata nuhtles tema linna pattusi. Aga see umbpeen mees oma Ferrara keelemurduga, koreda healega ja raske sõnadega, kes mitte üht Plato' ega Aristoteles'e sõna, ei midagi Cicero' ega Virgili kirjadest, oma jutluse sisse ei pannud, see ei olnud kuuljate meele järele. Ei ialgi rohkem kui kakskümmend-wiis inimest kogunud ennast tema jutlusele, kuna Santo Spirito kirikus, kus munt Mariano jutlust tegi, kõlawa healega ja peene sõnadega, rahwa hulga aset ei leidnud. Savonarola jutlus waikis; tema mõtles ja mõtles üksikus paigas maailma hukatuse üle järele, ja seal läks temal, kuidas tema arwas, üks seespidine meel lahti. Temal näitas, nagu teeks ennast taewas järsku lahti, kiriku tulewad hädad paistiswad tema filmi ja tema kuulis üht healt, mis teda laskis seda rahwale kuulutada. Sellest aeast saadik oli Savonarola kindel selle peale, et Jumal teda isedraaliseks tallituseks kutsunud, ja kui need nähtused kord-korralt uueste tuliwad, kui Wana Testamenti prohwetide ja Johannese Ilmutamise kujud ennast tema filma eest

tehaastasiwad ja kiriku ja Florenzi maa tulewik ähwardates ligemale jõudis, siis oli kui tuli tema tehas, Jumala wägewat sõna kuulutada, mida tema oma peale arwas tulnud olema. Paastuaéal 1484 läks tema Florenzist ära ja tegi jutlust teistes linnades. Brescias lõi tema sõna esimest korda nagu wälk sisse. See oli paastuaéal 1486. Savonarola tegi jutlust Johannese Ilmutamise raamatu üle. Tema heal kostis nagu kõue müristamine. Tema kaebas kõige Itaalia peale ja ähwardas Jumala wihaga. Elawalt kujukstas tema kuuljatele need neli kolmakümmend wanemat (Joh. Ilm. 4, 4) ette, kellest üks järsku üles tõusnud ja temale lasku annud Brescia rahwale tulewat häda kuulutada: linna ärawõtmist wihasete waenlaste läbi, wereojast uulitsatel, tapmist, rööwimist ja põletamist igal poolel. Rohkumisega kuulsiswad seda Brescialased, ja kui aastal 1512 Gaston de Foix' sõjawägi linna wälja rööwis, kus juures 6000 inimest surma saiwad, siis mõteldi Ilmutamise raamatu neli kolmakümmend wanema ja Ferrara ähwardaja jutlustegija peale.

See jutlus tegi Savonarola nime kuulsaks. Seesama-suguse järjega käis tema Italia teistest linnadest läbi. Keisrusekuu 1. pääwal 1490 astus tema jälle esimest korda Florenzis kantsle peale, oma enese San Marko kloostre kirikus. Juba

homikust saadik tungis rahvas kirikus. Savonarola astus kantsle peale ja seletas Ilmutamise raamatut edasi. Walju healega kuulutas tema kolme tulemist: Kirik saab esiteks karistatud, siis uuendatud, ja see kõik tuleb warmalt. See jutlus mõjus, kõikeis Florenzi ringkondades räägiti wägewast jutlustegijast; ka ilmatargad jätsiwad oma Plato maha ja rääkisiwad sellest mehest, kelle wägew sõna nüüd kahelja aastat Florenzis walitsema pidi. Juba aastal 1491 oli San Marko kloostris kirik kuuljate hulkadele liiga weike; Savonarola asus oma kogudusega Dom-kirikusse ja selle uhke koolkatuse all kostis nüüd Kristuse-tulemise pühadel ja paastu-aal, peale selle wähemalt üks kord igas kuus, Savonarola pörutaw prohweithaal. Halastamata nuhtles tema ülemate ja alamate umbwoorusi, halastamata tõsidusega tähendas tema selle uutmeodi paganuse peale, mis Kristi-rahwa kestis wõimust wõtnud oli, ja päris pattude kahjeteemist ja ümberpöörämist, kõige pealt kloostris ja kiriku-waimulikkude meeste poolest, kelle roojane elu ja patud ilmalikkudele inimestele ülipahaks eeskujuks saanud oliwad. Et Medici suguwõsa tõrkus, wägiwald ja patune elu linna ja maad hukatuse sisse saadaks, selle peale oli tema kindel ja seda ei salganud tema omais julgeis jutlustes ka rahwa ees mitte. Tema ei kummardanud

Dorenzo ees, kui see kardetud mees kirikusse tuli, nagu teised jutlustegijad seda tegiwad. Kui teda aastal 1491 San Marko kloostris prioriks waliti, siis ei läinud tema mitte selle „Principe“ pa-leesse, temale auustust ja sõnakuulmist tõutama, nagu tema eelkäijad seda teinud oliwad. Paha meelega taebas Lorenzo: „Näate, üks wõeras tuleb „minu majasse“ ja ei arma tarwis olema, mind teretama tulla.“ Siiski tunnistas see wägiwaldne, keda kõik meelitasiwad: „Tema on ainus õige munk, keda mina tunnen.“ Savonarola aga wastas selle peale ettekuulutamisega, et Lorenzo, paapst Innocenz VIII. ja Brantsusmaa kuningas Ludwig XI. pea surmuse selka luetud saada, mis ka tõeste nenda sündis. Surikuu 8. päawal 1492 suri Lorenzo, Surikuu 25. päawal paapst ja Leikusekuu 30. päawal 1493 Brantsusmaa kuningas. Oma surmawoodi pealt laskis Lorenzo Savonarola't oma juure kutsuda. Tema rasked patud ei annud temale rahu, tema igatses pattude andeksandmist kiriku poolt. Kõiki teisi preestreid oli tema kui argu meelitajaid tundma õppinud, selle munga poolt lootis tema täielist tõtt kuulda. Halastusega waatas pihhi-isa rusutud haige peale, päris aga pattude andeksandmise kuulutuseks kolme: „Usu Jumala armuheitmist!“ „Mina usun.“ „Anna tagasi, mis sina rööwinud oled!“ Lorenzo lohus

ja vihastas, nifutas aga wiimaks lubades pead.
„Wiimaks — anna Florenzile wabadust tagasi!“
Wihaga pööris lahwatanud surija ennast ümber.
Sõna-lausumata läks Savonarola wälja. Mõne
tunni pärast suri Lorenzo ilma kiriku trööstita,
omast südame-tunnistustusest waewatud.

Lorenzo surm tõi linnale suuri muutmisi ja
tõstis Savonarola't tema wõimuse harja peale.
Medici sugukonna elukõrkluse paha eestähte oli
Savonarola maa ja rahwa elukombete hukatuses
ära tunnud. Müüd tarwitas tema kõiki oma suurt
kõnejõudu selle sugukonna üliwõimuse murdmiseks.
Lorenzo poeg, kõlwatu ja waimuwaene Piero,
andis nagu iseenesest wõitu tema kätte. Ikka tu-
lisemaks läksiwad Savonarola jutlused, ikka tõfise-
maks tema ettekuulutamised Jumala kohtu peale,
mis Italia peale ülepea, Florenzi peale iseäranis
tulema pidiwad. Sügisel 1494 tegi tema jutlust
weeuputusest. Hinge kinni pidades oli lugemata
rahwahulk Wihtlikuu 21. päawal Dom-kirikus
ootanud; penikoormate takka oli kuuljaid tulnud.
Kõigist Italiast, Saksamaalt, Prantsusmaalt,
Inglismaalt oliwad temale tänufirjad tulnud tema
trükitud kirjade eest, mis kõikis maailmas wälja-
lautatud oliwad. Iseäralise tõsidusega astus Sa-
vonarola täna kantõli peale. Kui tema oma filmi
tuhandete ootajate üle oli käia lastnud ja nende

südame-paifikust ära tunnud, siis algas tema wä-
gewa healega: „Ja mina, waata mina tahan
ihte wee-uputuse maa peale saata, et ma ära rifun
taewa alt kõik liha!“ ja siis woolasiwad tema
sõnad nagu Jumala kohtu wesi üle kohtuwate hul-
kade ja kuulutasiwad sõearongi, mis läänepoolt
üle Italia tulema ja maad kõrweks tegema saada.
Ja mõne nädali pärast seisis Prantsusmaa ku-
ningas Karl VIII. oma kohtutawa sõewäega
linna wärawate ees ja aastakümnete kaupa kesta-
wad werised sõead algasiwad, mis Italiat aasta-
sadade peale wõimatumaks tegiwad ja wõeraste
saagiks andsiwad.

Nagu maru tuul pühkis hirm arga Piero't,
kes ilma ihte mõega-löögita riigi kindlusi kuningas
Karl'i kätte annud, ja kõiki Medici sugukonda
Florenzist ära. Hirmuta julgusega astus Savo-
narola Prantsusmaa kuninga ette, tema enese
laagris. Nagu üks Wana Testamenti prohwet
seisib tema kuninga ees ja päris Italia haawade
parandamist kiriku puhastamise läbi, kes ise kõige
rohkem wigastatud oli. Kui tema (Prantsusmaa
kuningas) seda kutsumist Jumala poolest ära unus-
tas ja teisiti kui rahulises nõuus oma jalga Flo-
renzi linna pistaks, siis saaks Jumal teda leidma
ja kange nuhtlustega katsuma tulema. Sellest
läbi põrutatud, tuli kuningas Karl kui sõber Flo-

renzi linna; ühegi kodaniku juuksefarma külge ei saanud puudutatud. Ja kui kuningas kauemini senna jäi, kui kodanikud soovisid, siis oli jälle Savonarola, kelle sõna peale tema oma sõemäega ära läks. Selle peale tuli selle Dominikanlastepriori imemäärilise targa korraldamise läbi Florenzi linnas, kus erakondade werised tülid aastasadade kaupa kestanud olid, üks muutus, kuid aalugu üht teist seesugust ei tunne. Florenz sai jälle wabariigiks ja andis omale ilma werewalamiseta seadusi, mis Macchiavelli ja Guicciardini tunnistust mööda, kes mõlemad munkade sõbrad ei olnud, just selle rahutuma kogukonna kohalised olid ja nii kaua kestasid, kunni Medici sugukond kõiki jälle oma wõimuse alla rufus. Kuida Savonarola Dom-firikus jutlust tegi ja kuidas tema üfsikute riigi-asjade ja seaduste kohta nõuu andis, nenda sai see sagedaste sõna-sõnalt seadustes üles wõetud. Savonarola sai wabariigi wägewaks waimlikuks korraldajaks. Sellepärast ei unustanud tema aga mitte, südame seespidist muutmist ja elu pühitsemist pärimast, kui riikliku ja perekondliku hea korra tingimata tarwilist põhjust. Wägewa sõnaga juhtis tema oma kuuljate südameid. Pöörased karnewali- (wõinädali) pidud waiksivad; nende asemele astusid Florenzi laste palwerongideks, Savonarolast tehtud waga lauludega läbi uulit-

sate käisid ja khristliku helduse heaks andeid korjasid. Murjatu elu awalikkudes himumajades kadus; naesterahwad panid oma kõrklemaid ehteid maha; noored mehed wõtsid pühakirja kätte; käsitöölisi nähti waheagadel Savonarola kirjadega töötubades; kirikud täitsid ennast ja helduse-anded woolasid — kõik linna nagu oli muudetud.

Aga siiski, himulise, tujuka Florenzi rahwas ei wõinud korraga uut südant ja seespidist khristlikku meelt saada. Peale mõne sügawama loomusega inimese, oli see teiste juures ainult wäljaspidine kumbe, mis muudetud sai. Tulid teised wõimud, siis oli meel pea jälle wana. Ja nendest wõimudest ei olnud puudust. — Waewalt peidetud pahandusega waatasid himu-elu sõbrad tülitawate uuenduste peale. Munga sõbru nimetasid nemad palwewendadeks ja isjameie-mäletsejateks; neid nimetas rahwas hullajateks ja nende poole heidsid kõik Medici sugukonna sõbrad, keda hallideks nimetati. Nende kõikide eeswõitleja oli aga üks mees, kelle käes paapstikonna piiramata wõimud seisid ja kelle ees ükski jumalik ega ilmalik seadus ei maksnud: jõe Spanialane Petrusi tooli peal, paapst Aleksander VI. Piero käest oli tema raha wõtnud ja teda jälle wõimusele aidata lubanud; julge munga jutlused kiriku ja kiriku üle-

mate auulandjate huffaminemise üle, paniwad tema wiha põlema, tema kuulutas Savonarola'le sõda elu ja surma peale, mille järje üle sel aeal kahtlust olla ei mõinud.

Teada oli kõikidel, et Aleksander Borgia ainult raha rohke väljapuistamise mõnul paapstiks saanud oli. Temaga ühes astus jultunud kurjategu ristirahwa kõige kõrgema throni peale. Alalisk tapmine, salalik fihwt, waranduste äraristumine oliwad pääwakorral. Rikkad kohtusiwad kutsamise eest paapsti sõdmalauale, nagu mõistetud surmanuhtluse eest. Kui ka paapst ja kõik Rooma-Katoliigi preestrid abieluta elama piawad, siiski oliwad sel paapstil wiis kõrwalist last ja ühe tütrega nende keskest, Lucretia Borgia, olla tema roojases elus elanud. Paapst Aleksander VI. suri wiimaks fihwti, mida tema kardinalidele määranud oli. Viiga ei olnud see mitte, kui Savonarola 80. laulu seletamises hüüdis: „Miks oled sina wiinamäe aida maha murdnud, et seal need kõiki katki kiskuwad, kes mööda lähewad? Wiinamäe on metsfiad üles tustinud, metsalised on teda ära rikkunud. Aid, mis kõlwatumaid kinni pidas, on ära lõhutud, nende lätte saawad nüüd kiriklikud ametid ja nemad tallawad waimu wilja jalge alla. Paapst on see fissetunginud figa, üks roojane, ülemeeeline, kuri figa, see prassija waimulik mees,

see tige preester, kes mitte inimene ei ole, waid lojus, see astub Jumala altari ette, kes kõige õõomas foppas, omas roojas aeles ja homikul oma kätt sakramentide külge panna julgeb, kes tõe sõna kuulda ei taha ja ennast were üle rõõmustab.“ Seesugused sõnad, mis läbi kõige ristirahwa kõlasiwad, lõõtsutasiwad Aleksandri wiha surmawale wihtamisele. Weel ei julgenud tema küll awalikult ette astuda; Florenzi kohtud ja kodanikud seisiwad weel ühel meelel Savonarola eest. Aleksander katsus sellepärast kawaluse ja raha wõimu. Julgelemungale pakkus tema kardinali-kübarat, kui tema neld jutlusi maha jätaks. Sellega ei olnud paapst aga mitte kohalise mehe ette tulnud. Põlastusega tõukas Savonarola seda kõlwatumat pakkumist tagasi: „Mina ei himusta,“ tunnistas tema ühes omas jutluses, „piiskopi-kübaraid ega suuri ega weikeid mitraid; mina himustan ainult seda, mida Sina oma pühadele annud oled: surma, üht punast kübarat, üht kübarat täis werd.“ — Sellega oli tema saatust kinnitatud. Tunnistajate-kroon, mida tema ise omale sagedast ette kuulutanud, pidi pea tema omaks saama.

Savonarola kohta pidi see pahaks minema, et tema kiriklik puhastamise-töö tema kaaswõitlejate politika-tööga kokku langes. Teisiti ei mõinud see aga sel aeal olla. Aearaamatute kirjutajad on

kõik selles ühel meelel: kui tema sellest asjast
finni ei hakanud, siis oleks kõik segamini läinud.
Aga sellega kaotas tema töö üht suurt osa omast
kiriklikust näust, millest kiriku-puhastamine mitte
ilma olla ei võdi. Selle juure tuli veel, et Sa-
vonarola omas õpetuses tänisest harjunud wiisist
ühelgi tükkis kõrwale ei läinud. Ainult alaline
juhatamine pühakirja peale, mida tema enamist
peast mõistis ja pärimine, et Jumala-teenistus
waimus ja tões, täniste ärarikutud kumbe teenis-
tuse wastas, olema pidi, ainult see näitas tema
kiriku-puhastawat püüdmist. Elukombeid, mitte
kiriku õpetust, tahtis tema paranda. Wast wi-
maates mõtlemistes, kui tema hing juba surma
wastas ennast walmistas, tõusis arusaamine tema
sees, et kiriku õpetus õigeksjaamisest oma enese
tegude läbi, mitte pühakirja põhjusel ei seisa.
„Tulgu kõik õiged,“ kirjutas tema 51. laulu sele-
tamiseks wangikojas, „kes maal peal ja taewas
on, meie tahame nende käest kasida sinu ees, kas
saiwad nemad õnnaks oma enese wooruse läbi.
Ühest suust ja ühest südamest annawad nemad
wastust igatahes: mitte meile, Issand, mitte
meile, waid sinu nimele anna auu, sinu armu ja
tõe pärast! Mitte nende käewars ei ole neid
peastnud, sinu parem käsi tegi seda ja sinu käewars
ja sinu filmade walgu, mis nende meele järel

oli. Mitte nende ärateenimise, mitte nende tegude
läbi ei ole nemad peastatud, et teegi ennast enesest
ei kiitleks.“

Kui pea, kui Medici ja Arrabbiati sugukondade
sõbradel korda läks Florenzi raeõhtutekse Savo-
narola waenlasi walida, langes waimustatud
munga töö maha. Paapst oli temale awalikku
jutlus-tegemist ära keelanud; esiteks kostis veel
kohus tema eest ja palus teda kantsle peale minema.
Kui aga paapst needmisega ja sakramentide ära-
keelamisega ähwardas ja ühes ka Medici sugukonna
sõbralised raeherred riigi juhatust oma kätte sai-
wad, siis kadus rahwa armastus Savonarola
wastas ufinast ära. Üks tuleproow tema waimus-
tatud õpilase Fra Domenico ja ühe Franziskuse-
munga wahel, mida tema tahtmist wastas tema
waenlased toimetanud, ei saanud kohtute wiivita-
mise pärast mitte peetud ja rahwas, kes seda kõ-
tistawat näitemängu tundide kaupa ootanud, ajas
süüd mahajäätud „prohweti“ peale. Ainult oma
sõbrade sõeariistade abil peasis Savonarola halwa
rahwa wiha eest kloostresse tagasi. Järgmisel
öösel, enne palmipuude-püha Jürikuu 8. päawal
1498, tormasid Arrabbiati sõbrad kloostre
peale; kohtud astusid sekk, aga mitte kloostre
kaitsemiseks, waid rahwa ärritamiseks Savonarola
wastas. Savonarola, Fra Dominiko ja veel üks

munf saiwad raudus wangimajasfe wiibud ja siis algas kõige ülekohtussem protsess, mida Florenzis nähtud on. Mitmekordse piinamisega, kolme- või nelja wale-protokolli tegemisega ühe äraostetud notari läbi, kellele 400 dukatit lubatud oli, kui tema Savonarola peale süüid leiaks, kes aga pärast ainult 30 dukatit sai, sest et tema seda pärimist täita ei suutnud, sai see protsess peetud. Wiimaks anti kaebtuse-alusele koguni üks teine protokoll allakirjutamiseks, kui temale ette luetud oli ja nenda toimetati kohtuotsust surma peale selle mehe wasta, keda Florenz aastate kaupa kätte peal kannud ja kes Florenzile määramata palju õnnistusi ilmalikkuis asjus ja waimulikkuis asjus saatnud oli. Ainult oma prohweeti-ameti kohta on Savonarola piinamise riistade all kõikuwaid tunnistusi annud; kõikeis teisteis asjus jäi tema kindlaks oma tunnistuse tõe ja oma jumaliku kutsumise peale.

Sehekuu 23. pääwal 1498, pääwal enne taewaminemise-püha, sai ülekohtune kohtuotsus Savonarola ja kahe teise munga wasta Florenzi turul täidetud, kahe paapsti saadiku juuresolemisel, kes ka protsessi ja hukkamõistmise juures juhatajad oliwad olnud. Palazzo Vecchio ees oliwad kolm uhket telli üles lööbud, piiskopile ja paapsti saadikutele. Sealst läks üks laudedest tee wälja ja selle

otsa oli üks tugew samm, põikpalgiga otsas, üles pandud, mis kofku nagu rist wälja näitas, kui ka põikpalgi mitu kord lähendatud oli, et see kaju mitte wälja ei paistaks. Samma alla oli puib kogutud. Mungad pidiwad enne poodud ja siis ära põletatud saama. Turu oli rahwaga täidetud. Kindla sammudega läksiwad mungad hukkamise-paigale. Üks mees astus Savonarola ligi ja tahtis temale üht trööstisõna ütelda. „Wiimasel tunnil võib ainult Jumal trööstida,“ wastas tema. Preester Nerotto küsis, kas tema rõõmsa meelega tunnistaja-surmale minna. „Isand on minu eest nii palju kannatanud,“ wastas Savonarola ja need oliwad tema wiimased sõnad. Pooja ei olnud weel kartsa pealt maas, kui leegid juba üles lõiwad. Sel silmapilgul tõusis tuul ja ajas leekisi teisele poole, nenda et furnutehasti wõlla peal näha wõis. „Imetegu! Imetegu!“ karjus rahwas ja taganes eemale. Tuul wailis, leek tõusis uueste, rahwas tuli jälle ligemale. Kõis, millega Savonarola käed siutud oliwad, oli katki põlenud, käed lõiwad lahti ja näitas, nagu tahaks tema neid õnnistada, kes teda surmanud oliwad. Tuli oli pea oma tööd ära teinud. Wähe oli neid, kes natuke tema tuhast kätte saiwad, mida nemad siis kui ühe püha mehe põrmu kallits pida-
fiwad ja hoidfiwad.

Huffamise-paigast läks Savonarola sõber Fra Bartolommeo, kes temaga ühes kloostris elas, suur maaler ja tema pildi ka juba maalinud oli oma kloostris-kamresse tagasi, tõmmas kuldse jooni tema pea ümber ja ei maalinud siis enam nel aastat ühtigi. Igal aastal oli see paik Florenzis, kus need kolm munku hukatud said, lilledega üle puistatud. Tema kloostre-kammer on alles hoitud, kui ka kloostre maja aegade käikus teistele tarvitustele määratud sai. Kuulsamad maalred on seda tema piltidega ja teiste piltidega kannistanud, seal seisawad weel temast tarwitatud raamatud ja tema käekirjad, ja wagad Katholiiklased käiwad seal nagu pühas paikas. Ferrara linn on ühe oma turule tema nime annud. Italia kuulsam maaler Rafael on, kui teda paapsti uhke paleet maalima kutsuti, Florenzi teise kuulsa koda niku, Dante, kõrwa Savonarola näu maalinud. Mitmed mälestuse-sammad on temale ehitatud Paapst Benedict XIV. on kartuseta tunnistanud et Savonarola pühade sekka piaks mõistetud saama. Isegi Jesuiitlased, paapsti wõimuse kõige agoramad eeskostjad, on temale omas pühade-kalendres üht pääwa määrata lubanud, kui Dominikanlased selleks paapsti poolt luba toimetaksiwad. Antud ei ole seda luba mitte. Dr. Martin Luther tunnistab: „Kui ka selle püha mehe jalgade külges weel ini-

mestest tehtud theologia soppa on, siis on ka tema ütelnud ja kinnitanud, et kõik tegude auu ühtigi ei maffa Jumala ees, ja kui wäga tarwis ainus ja põhjane usk kohtu ees pärast surma läheb, ilma kõige tegudeta, mis peale ennast tuetada wõiks. Tema kannatus tunnistajate-surma sellepärast, et tema Rooma (paapstlikku kirikut), kõige hukatuse orgu, puhastada tahtis. Aga waata, tema elab, ja tema mälestus on õnnistuses. Kristus tõstab teda meie läbi pühade sekka, kui ka kõik paapstid ja paapstinad selle pärast lõhkefiwad.“ — Ka ilmalik aعالugu on kohut mõistnud Savonarola ja paapst Aleksander VI. wahel. Esimese nime nimetaks igal poolel sügawama auustamisega; teise nimi seisab sügawama põlastuse ja needmise all, wiimase kohtuni. — Kelle asemel tahaksid seista, lugeja?

M o n d a.

Kõige külmem linn maailmas on Werchojanski Irkutski kubermangus Siberis. See linn on Jana jõe ääres, üks werst kaldast eemal seljandikkude wahel, 107 meetrit üle merepinna kõrgel. Keskmise külm talwekuudel on 40 graadi, Jõulu-, Märri- ja Küünlakuul 48 graadi,

mis wahest ka Paastakuul ette tuleb. Aastal 1885 nähti kord $53\frac{1}{2}$ graadi, 1886 nähti $53\frac{1}{4}$ graadi. Et inimesed ülepea ühes seesuguses paigas veel elada wõiwad, seda on imeks panna. Palju neid ka ei ole; mõne aasta eest lueti Werchojanski linnas 100 inimest.

Ranged palamad endistel aegadel. Aastal 627 on kõik häälikad ära kuiwanud ja inimesed nõrkenud; aastal 879 ei olnud wõimalik wäljas tööd teha, nimelt põllal; kes seda wälja kannatada katsus, see sai pääwa-pistet ehk rabandust. Aastal 993 kõrwefiwad kõik wiljad põllu peal ära, nagu leiwa ahjus. Aasta 1000 tõi, nimelt Brantsusmaale, tanget palawat; jõed kuiwasiwad ära ja surnud kalade hais tegi katku. Suure palawaga aastal 1014 kuiwasiwad Elsass-Lothringis kõik kaewud ja jõed ära. Aastal 1132 kuiwas Rheini jõgi ära. Aastal 1152 oliwad ilmad nii palamad, et liiwa sees mune keeta wõis. Aastal 1227 on palju inimest ja loomi palawusest surma saanud.

Üks wana perekond. Sel aastal peetud Amerika Ühendatud-riikide 100 aastaseks jubiläumiks sai inimest otstitud, kes ehk juba Washingtoni, esimese Präsidendi, aeal — 1789 kuni 1796 — elanud on. Seal leiti ühes heast ülespeetud farmis (maakohtas) Ohio riikis, umbes seitse

penikoormat Washingtonist eemal, misstres Margareet Arnold, sündinud Riser, 112 aastat wana, sündinud Jaanikuu 4. päawal 1777, Richmondi ligikal. Aastal 1696 oli tema mehele läinud ja temal on wiis last olnud. Üks nendest, William Arnold, elab veel kui jõukas ja auustatud mees Greenland'is, Ohio riikis. Tema on 70 aastat wana, näitab aga wanem wälja ja olla nõbrem kui ema. Misstres Arnold on juba 50 aastat leff ja on kõikumata terwises. Ka kõhuwaewa, mis wanuduses muidu tuleb, ei tunne tema mitte, ei ole ka omal pitkal elu-aeal iialgi arsti tarwitand. Tema kaalub veel 110 naela ja käib üksi jalutumas, ei suuda aga enam mingisugust tööd teha. Tema wiimane töö oli üks paar sukke ühe lapse-lapsele, mis wäga heast tehtud olla ja mälestuseks hoitud saamad, sest kuduja oli sel aeal juba 108 aastat wana. Peale misstres Arnold'i elab veel tema wanem õde, misstres Elisabeth Hillard, Lynn Countys, 115 aastat wana, kes aga nõdrameeline on ja ennast liigutada ei suuda. Teine õde, misstres Solm Bailey, on 109 aastat wana ja elab heas terwises Dakotas. Tema ei tarwita prilli, käib üksi laugel jalutamas ja näitab umbes 80 aastat wana olema. Nende wana õdede wend on 104 aastat wana ja elab selle perekonna endises kodupais Richmond'i ligi-

dal, kus wana Riser kõikidel tuttav on. Need neli on kõikisi Põhja-Amerika Ühendatud-riikide Präsidentisi ära elanud ja sellest aegast omas pargemas nooruses läbi käinud, mida noorem sugu „suureks aegs“ nimetab.

Kiwistanud inimesed. Ühes marmormurdus Orange linna ligikal Uus-Võunewales'e maal on kolm täieste kiwistanud inimese-keha leitud. Üks nendest kiwistanud kehadeft on Sidney'se toodud ja seal tõeste ühe täiskaswanud, 5 jalga 10 tolli pitka meesterahwa kehaks ära tuntud. Pea wormist ja näust on näha, et tema Kaukasia (Europa) inimeste sugust on olnud. Käewared on ära murtud, muidu on kõik keha terme, nagu võib selgest ära tuntud saada; see pool nagu, mis allpidi oli, on natuke siise wajutatud Marmor, mille sees kiwistanud mees leitud sai, on täpiline. Marmor teiste kehade ümber on piimakarwa ja ilma täpita. Teaduste ringkondades saab sellest leiduseft wist weel palju juttu olema.

Maahattani saar, kus nüüd New-York'i linn peal seisab, sai aastal 1668 Indianlastest 10 sargi, 30 paar sukkade, 10 püssi, 30 kuuli, 30 naela püssirohu, 30 kirwe, 30 katla ja ühe wafspannu eest Europlastele müüdnud ja mõlemad oliwad laubaga rahul. Nüüd on see maa ja pind maksudearwus 1200 miljoni dollari all üles pandud.

Amerika-kombed. Cincinnati's on kõik wõerastemajade ja trahteride peremehed ühele kawalale tolli maksma pidanud. See oli aeg-lehtedes kuulutanud, et tema neile, kes temale ühe dollari saadawad, üht eksimata nõuu anda võib, kuid a nemad rohkem õlut müüa võiwad. Igalt poolest woolasiwad dollarid kofku ja kuulutaja kirjutas wastufeks: „Müüge vähem wahu!“

Raudne kirik. Belgias sai hiljuti üks raudne kirik walmis tehtud ja Manila'se saadetnd. Filippiniide saarestikus, mille keskis la Manila on, on nii sagedast rasteid maawärisemist, et kiwist ehitatud hooned wasta ei pane, waid pea lõhutud saawad. Asjatundjate plaanide järel on see kirik nenda ehitatud, et raskemat maawärisemist wälja kannatada võib. Kirik on 54 meetrit pikk ja 22 meetrit lai; keskoda on 20 meetrit kõrge ja peal on kaks 54 meetrit kõrget torni. Kõik kirik kofku kaalub 32,000 zentnerit (80,000 puuda).

Keelede wäljalagunemine maailmas. Khiina-keelt räägiwad umbes 400 miljoni inimest, Hindu-keelt 100 miljoni, Inglis-keelt 100 miljoni, Wene-keelt 70 miljoni, Saksa-keelt 65 miljoni, Spania-keelt 50 miljoni, Prantsus-keelt 45 miljoni, Italia-keelt 27 miljoni, Portugali-keelt 25 miljoni inimest.

N a l j a.

Kõrklus. Tütar: „Taata, eks mina wõi ka kord figu wälja ajada? Ilka pian mina tottrate hanede karjas käima!“ — Isa: „Kas näe plikat, tahaks suur preili olla, figadega wälja minna. Tee, et kohe hanedega wälja saad!“

Kerge ütelda. „Armas wäimees, see on ju kurb, et Teie oma abielus korda ei saa. Piasite kord üksteisega kõiki wälja rääkima? — „Aga, auustatud ämma-eit, see on kerge ütelda, aga lasen tema mind siis wälja rääkida!“

Eksitus. „Taata, kas põldmarjadel on jalad all?“ — „Ei ole, laps.“ — „Noh, siis sõin mina ühe sitila.“

Koolis. Koolmeister: „Kui üks isa oma kaks poja kätte kaks kümme õuna ja kaks kümme bini annab, mida nemad oma kesis ühetasa jagama ja sööma piawad, mis siis igaüks saab?“ — Koolipois: „Kõhualu.“

Loots. Kingsepp: „Matske ometigi kord see natuke wälja! Mina pian sada kord selle weike asja pärast seda pitka teed käima.“ — Wõlglane: „Kannatage, meister, kewadel tulen Teie ligemale elama.“

Pooliti. A.: „Teie tahate siis meie Kõllu hoidmise- ja Laenu-kassa liikeks tulla?“ — B.: „Ja, pooliti, Laenu-seltsi liikeks.“

